

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
ХАЛЫҚАРАЛЫҚ АДАМ ИНСТИТУТЫ
ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
ФИЛОСОФИЯ ЖӘНЕ САЯСАТТАНУ ФАКУЛЬТЕТІ
ДІНТАНУ ЖӘНЕ МӘДЕНИЕТТАНУ КАФЕДРАСЫ

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің
профессоры, философия ғылымдарының докторы
Нұржанов Бекет Ғалымжанұлының еске алу кешіне арналған

«АДАМИ КАПИТАЛ ЖӘНЕ ИННОВАТИКА»

халықаралық ғылыми конференция
МАТЕРИАЛДАРЫ

МАТЕРИАЛЫ
Международной конференции,
посвященной памяти доктора философских наук,
профессора КазНУ имени аль-Фараби Б.Г. Нуржанова

«ЧЕЛОВЕЧЕСКИЙ КАПИТАЛ И ИННОВАТИКА»

Қазақстанның ел мұрасы тарихи – мәдени ескерткіштердің алатын орны мен туризмнің дамуындағы рөлі .....

Ережепова Р. Д., Аршабаев С. Т.

Мутазилиetter – исламдағы философиялық рационализмнің негізін салушылар .....

Жанбатыр А. С.

Мәдениет және мәтін: қазақ мәдениеті мәтіндерін зерттеу тәжірибесінен үзінді ...

Жүсіпбеков Ш. Б., Исмагамбетова З. Н.

Қазақ теледидары аясындағы экрандық мәдениеттің ұрпақ тәрбиесіндегі символдық аспектілері .....

Жұмабайұлы Нұржан

Қазақстандағы тілдік ахуал: мәселелері мен перспективасы .....

Камалбекова А. Н., Джаамбаева Б. А.

Феномен научной рациональности в работах П. П. Гайденоко .....

Кудайбергенов С. Е.

Қазақ дәстүріндегі ұлттық тәрбие .....

Қаңтарбаева Ж. О. Нұрғалиев Қ. Т.

Жаһандану аясындағы ұлттық құндылықтар мәселесі .....

Манапова А. Б.

Шыңғыс хан және қазақ мемлекеттілігі .....

Манасова М. М.

Астана әлемнің рухани ортасы ретінде .....

Молдабеков Ж. Ж.

Әріптесім профессор Бекет Нұржанов 60 жасқа толған кезіндегі арнау өлең ..

Мурзабекова Г.

Қазақстандық жастардың мәдени дамуындағы әлеуметтік желілердің рөлі .....

Мұқан Нұрзат, Мәнен Б.

Ислам дінінің қытайға тарауына дейінгі Ханзулардың діндері .....

Науисбаева А. К.

Some questions on research of spiritual and moral values of modern Kazakh youth

Сақбекова Ә. Б.

Қазақстанның «Жаңа Жібек Жолы» жобасын жүзеге асырудағы басымдықтары .....

Сариева А. Т.

Егемен қазақстанның мәдени саясатындағы еуразияшылдық идеясының орны .....

Сафина А. У., Джаамбаева Б. А.

Философская герменевтика Х. Г. Гадамера .....

Танабаева А., Кабиденова Ж., Аликбаева М.

Личностный аспект человеческого капитала: вклад и наследие Б. Г. Нуржанова ...

Утебаева Д. С.

Христиан дініндегі миссионерлік қызмет тарихына шолу .....

Ху Мэйчунь, Абишева А. К.

Распространение китайской культуры и построение имиджа Китая в центральной Азии .....

зерттеуге тыйым салынған ұлттық тарихтың құндылықтары терең талдау арқылы ой елегінен өткізіліп, өзінің лайықты бағасын алуда.

Қазақстан Республикасы Президенті Н.Ә.Назарбаев «Тарих толқынында» кітабында «Ұлттық сипаттың барлық көріністері үшін тоталитаризм әсіресе апатты болды. Жүздеген және мыңдаған жылдар бойындағы ұлттық тарих оның небір нәзік небір айшықтарымен қоса соншалықты өрескел озбырлыққа душар болды. Небір кеменгер билікшілері мен небір ғажайып өнерпаздары бар қазақ даласының нақты тарихы бүкіл дүниені түп түгел қайта құрудың доктринасы шеңберінде түк құны жоқ қайдағы бір жабайы тағылық ретінде қайта жазылды. Ұлттық сананы қорлап жер қылған осы содырлы нұсқадан біз әлі арыла алмай келеміз»[7, 226] -деп тарихты танып білуге таптық әдістің тигізген зардабы турасында жазған еді.

Отандық мәдениет тарихының әлі деп ашылмаған ақиқаты айтылмаған күрделі тұстары көп. Қазақ ұлтының болашағы жолындағы мәдени мұралар езілген елдің санасын оятып азаттыққа үндеген. Ендігі басты міндет-салт дәстүрге негізделген мәдени құндылықтарды қоғамға заман талабына сай жаңарта сіндіріп, зерттеп зерделеп шеттен келер мәдениет ағымын електен өткізе дәнін алып қауызын тастап мәңгілік елдің мәңгілік мәдениетін қалыптастыру болмақ.

Қорыта келе ата-бабаларымыздан мұра болып қалған ұлттық дәстүр, салт-санамыз, мәдени мұраларымыз халық ауыз әдебиетінің асыл үлгілері заман дамуына ықпал ететін бүгінгі жаһандық өзгерістен байқауға болады. Болашақ ұрпақтың тілін, ақыл ойын дамытуда халыққа халықтың дәстүрлі мәдениеті салттық ғұрыптары молынан пайдаланса, халқымыз әлемнің алдыңғы қатарына кіріп, жаһанға үлгі болары даусыз шындық.

Әдебиеттер

1. Өнер мен ғылымның тоғысқан шұғыласы. // Жұлдыз. №9, 1975
2. Крымский С.Б. Контуры духовности: Новые контексты индивидуальности // Вопросы философии №12, 1999
3. Ақатай С. Қазақтың ұлттық менталитеті // Культура сущность нации: Ғылыми материал жинағы // Жалпы ред. Исабеков, Е.Б.Иманбек, Алматы, 1998, 156 с
4. Кішібеков Д. Қазақ менталитеті: кеше, бүгін, ертең. Алматы, 1999 ж. 200 б.
5. Мереке Балғынбек Қазақ дәстүрі жайында. «Дәстүр» ұлттық этнографиялық журнал. №1 26 қаңтар ақпан, 2013 жыл.
6. Алма Күрішбекова Ұлттық тәрбиенің ұрпақ тәрбиесіндегі маңызы.
7. «Дәстүр» ұлттық этнографиялық журналы. №6 31 қараша желтоқсан 2013 жыл
8. *Тарих толқынында* / Назарбаев Н.А. - Алматы: Атамұра, 1999. - 296 б.

Қаңтарбаева Ж.О.

*Дінтану және мәдениеттану кафедрасының
аға оқытушысы, филос.ғ.к*

Нұрғалиев Қ.Т.

*Қазақстан тарихы және әлеуметтік гуманитарлық пәндер кафедрасының
аға оқытушысы, филос.ғ.магистрі*

ЖАҒАНДАНУ АЯСЫНДАҒЫ ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАР МӘСЕЛЕСІ

Қазіргі жаһандану үрдісі кең өріс жайып жатқан кезде біздің тәуелсіздік екпінімен
дану қадам жасап келе жатқан мемлекетіміздің беталысын айқындау қажеттілігі
мыналы. Осы тұста дамыған алдыңғы қатарлы мемлекеттердің саяси-экономикалық іс-

әрекеттері ғана емес, сонымен қатар өмір салты да үлгіге айналып бара жатқандығын байқау қиын емес. Ал басқа мәдени үлгілердің енуі бұқаралық санаға кері ықпал етіп, ұлттық құндылықтарды шайқалтуы мүмкін. Бұндай әлеуметтік құндылықтардың трансформациясы туралы Ғ.Ғ. Ақмамбетов былай деген еді: - «...мораль арнайы әлеуметтік феномен ретінде қоғамдық болмыстың туындысы болып табылады және де қоғамның материалдық жағдайларының өзгеруіне байланысты оның адамгершіліктік санасы да өзгереді» [1, 52 б.].

Бұқара әлеуметтік институттарды, әлеуметтік қатынастарды және тіпті қоғамдық болмыстың негізін де толығымен өзгертуге қабілетті. Адам санасындағы дүниетанымдық тұтастықты қамтамасыз етуге қабілетті болатын, тұрақты құндылықтардың, үйреншікті бағыттардың, әлеуметтік мұраттардың болмауы, болашақ туралы пікірдің бұлыңғыр болуы, қоғамда болып жатқан үрдістер мен құбылыстар туралы нақты ақпарат ала алмауы адамның сенімділігін әлсіретіп, саяси элитаның бұқаралық санамен манипуляция жүргізуге барынша жағдай мен мүмкіншіліктер туғызады. Бұқаралық сананы манипуляциялауда ұлы идеяны алдыға қою жеткілікті. Ол туралы академик Д.К. Кішібеков былай деп жазған еді: «Кез келген құбылыс сияқты идеяда бұқараға әсер ету күшіне ие. Оның мәні – ойды ояту, интеллектті мазалау, әрекетке итермелеу. Сонымен, идея – бұл құбылыс, әрекет, мән. Қалай идея пайда болады, солай адам тыныштықтан айырылады. Демек, идея тек қана ақылды оятып қана қоймай, сонымен қатар әрекетке де итермелейді. Идея субъектіні өзінің айқынсыздығымен, абстрактілігімен мазалайды. Ол адамды өзін танытуға тартады. Ал идея бұқараның іс қимылын жаулаған кезде, ол үлкен күшке, игерілмес стихияға айналады, оны тек ақыл ой ғана тоқтата алады» [2, 51 б.]. Шынымен де, бұқараны күш құралы ретінде саяси көсемдер көп жағдайда ұлы идеяларды ұсыну арқылы немесе әртүрлі діни секталар мен конфессиялар тиімді пайдаланады.

«Дәл қазіргі таңда Қазақстанның ақпараттық қауіпсіздігіне төнуші қауіп-қатер күшті болып отыр. Батыстық арзан бұқаралық мәдениеттің экспансиясы Қазақстандағы өзекті мәселеге айналғаны қашан. Бейкүнә бейнетаспалар мен кітаптар, және басқа да ақпарат құралдары көмегімен қоғамды деградациялауда рухани азық болып табылатын қатігездік, кісі өлтіру, қанішерлік, есірткі тарату мен қолдану, алдап-арбау, ұрлық-қарлық, зорлық-зомбылық, жезөкшелік, порноөнеркәсіп туындылары сияқты мың санды ақпараттар ағымы қоғамымызда лық толы. Оның “тәлім-тәрбиесімен” ауыр қылмыстар, тәртіп бұзушылықтар, әдепсіздіктер белең алып барады» [3, 80 б.]. Олар көп жағдайда оны мықты болу үшін, бекіну үшін, сақтану үшін деп қабылдайтын болса, енді біреулері үнемі берілетін қорқыныш үрейден безе отырып, діни секта сияқты ұйымдардан қамқорлық іздей бастайды.

Н.Ж. Байтенова, қазіргі кездегі көптеген діни секталардың енуін қоғамда болып жатқан материалдық және рухани күйзелістің салдары деп бағалайды: «Тәуелсіздік жылдары азаматтық қоғамның және нарықтық экономиканың құрылуымен ғана емес, сондай-ақ діни серпілістің жүруімен де сипатталады: дәстүрлі діни бірлестіктер ұстанымдарының күшеюімен бірге қазіргі Қазақстан үшін беймәлім, жаңа дәстүрлі емес діни ұйымдар пайда болды. Атап айтар болсақ, пресветериандық және методизм, протестанттық конфессиялар, сондай-ақ “Агапе”, “жаңа аспан” сияқты протестанттық шіркеулер, “Бахаи”, “Сайтан шіркеуі”, “Саентология” шіркеуі сияқты діни бірлестіктер көріне бастады... Миссионерлік діни ұйымдардың ілімдерін таратуға арналған шоқындыру саясаты Африка және Азия халықтары арасында қарқындап, мақсатты түрде жүргізіліп отыр. ...Көптеген миссионерлер жергілікті халық басым елді мекендерде тұрып, сол халықтың тілін, өлетін мәдениеттік құндылықтарын өз қызметтерін табысты атқару үшін жергілікті халықтардың

тигізеді басы ж терен бі Ал бұл діни уа мәдени әлемдік қиында ендігі і болды. жазала біріне сезімді болмай ақпара

бұқара бұғауға уағыз, қанда уағыз әлеум жасай түсін, болы жата жиі қайт айна ақпа

қойм ақик мүм тұра құр: оңа: Қаз дағ. Дег «ба сал бас дін баи Әс 19 бе